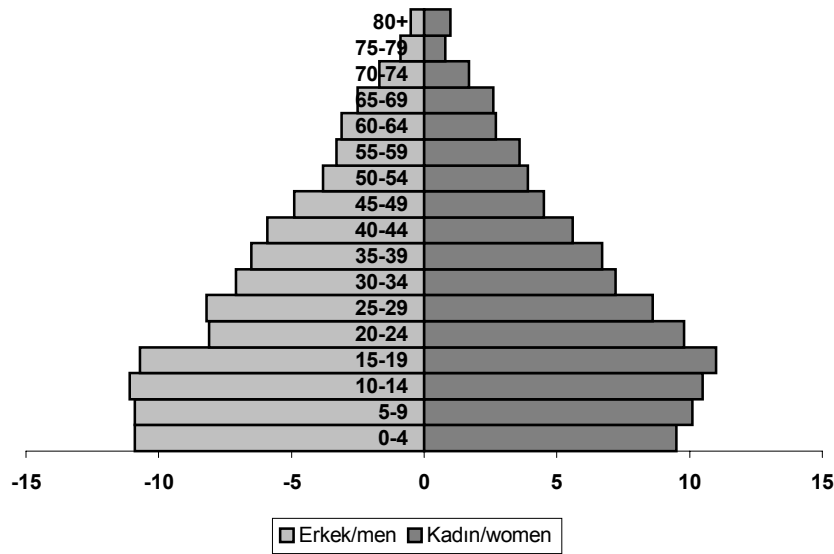

DEMOGRAFİK DURUM

Nüfus Yapısı : Türkiye genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahiptir. Nüfus artış hızı yıllar itibariyle azalmakla birlikte, gelişmiş ülkelere kıyasla hala yüksek olup binde 15,1'dir. Son verilere göre, kaba doğum hızı binde 23.4 kaba ölüm hızı binde 6.7'dir. Türkiye nüfusu 2000 yılında yapılan nüfus sayımı sonucunda 67.8 milyon olarak bulunmuştur. Nüfusumuzun %31.5'i 15 yaşından küçük %5.9'u 65 yaş ve üzerindedir.

Ortalama yaşam beklentisi, 2000 yılı için kadında 71.5 yıl, erkekte 66.9 yıldır. 2005 yılı için kadında 72.7 yıl, erkekte 68.0 yıl; 2010 yılı için ise kadında 73.8 yıl erkekte 69.0 yıldır.

Ülkenin yıllık nüfus artış hızı %1.83 olarak görülmektedir. Bu oran, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin nüfus artış hızlarına göre yüksektir.

Şekil 1: Türkiye Nüfus Piramidi, TNSA, 1998

1. Mortalite İstatistikleri

Ölüm istatistiklerinde veriler, Türkiye'nin ekonomik kalkınmışlık düzeyi ile uyuşmamaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) tarafından 2001 yılında yayınlanan rapora göre, beş yaş altı çocuk ölüm hızı dikkate alındığında Türkiye 191 ülke arasında 77. sıradadır. Oysa, ekonomik gelişmişlik açısından bu tür sıralamalarda Türkiye daha üst sıralardadır. 2000 yılı için kaba ölüm hızı binde 6.7 , bebek ölüm hızı binde 35.3, beş yaş altı ölüm hızı binde 42.4 dür. 1998 yılında yapılan çalışmaya göre anne ölüm hızı yüz binde 49 dur.

2. Morbidite İstatistikleri

2.1 Bulaşıcı Hastalıklar

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra başlatılan programlarla, Türkiye’de görülen her türden bulaşıcı hastalığın görülme sıklıkları büyük ölçüde azaltılmıştır.

2.1.1 Aşı İle Korunulabilir Hastalıklar

Aşı ile korunulabilir altı hastalığa (kızamık, boğmaca, difteri, polio, tüberküloz, tetanoz) karşı yürütülen bağışıklama programı, 1980 yılından itibaren “Genişletilmiş Bağışıklama Programı” (GBP) ile desteklenmektedir. Bu programa 1998 yılında Hepatit B aşısı da eklenmiştir. En yüksek aşılama oranı Ege ve Akdeniz Bölgesi’nde olup, %56 ve %55 düzeyindedir. Son yıllarda aşuya devamsızlık hızları sosyokültürel gelişimle paralel olarak Türkiye genelinde azalmıştır.

2.1.2 Sıtma

Türkiye’de yerli bulaş yapan tür yalnızca plasmodium vivax’tır. Sıtma, Türkiye’de bölgesel özellik gösteren bir hastalıktır. En çok sıtma olgusu, Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu illerinden çıkmaktadır.

2.1.3 Zoonotik Hastalıklar

Türkiye’de, zoonotik hastalıklar önemli bir halk sağlığı sorunu olmaya devam etmektedir. Avrupa Bölgesinde köpek kuduzu bildirim yapılan tek ülke Türkiye’dir. Vahşi hayvan kuduzuna çok az sayıda rastlanmaktadır. İnsan kuduz vakalarının yarısından fazlası Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden bildirilmiştir. Yılda yaklaşık olarak 100.000 civarında kuduz şüpheli ısırık vakası olmakta; bunların aşılması için yaklaşık 400.000 doz kuduz aşısı uygulanmaktadır.

Bruselloz hastalığı, Türkiye’de her yıl artış gösteren bir zoonozdur. Enfeksiyon prevalansının yüz binde 6-7 arasında olduğu tahmin edilmektedir.

Kist hidatik hastalığı, başıboş köpek popülasyonunun tam olarak kontrol altına alınamaması ve kaçak hayvan kesimlerinin önüne geçilememesi nedeni ile, Türkiye’de önemli bir halk sağlığı sorunu olarak varlığını sürdürmektedir.

2.1.4 İshalli Hastalıklar

Türkiye’de, su ve besinlerle bulaşan hastalıklar, pek çok nedenden dolayı önemli bir halk sağlığı sorunudur. Bu tür hastalıklar, özellikle yaz aylarında salgın boyutuna ulaşabilmekte ve hastalıklar listesinin ilk sıralarına yerleşebilmektedir. Çocukların yaklaşık % 30’u herhangi bir zamanda ishale yakalanmaktadır.

2.1.5 Akut Solunum Yolu Enfeksiyonları

Türkiye’de, akut solunum yolu enfeksiyonları (ASYE) arasında yer alan pnömoniler, çocukluk çağında sık görülen ve ölümlere neden olan bir hastalıktır. Pnömoni ölümlerinin %59’u beş yaş altında meydana gelmektedir. ASYE kontrolü programı 1988 yılından beri yürütülmektedir. Yürütülen bu program sonucunda, beş yaş altı çocuklarda pnömoniye bağlı

ölümler 1984'de 83000, 1991'de ise 33000 iken 1998 yılında 12673'e düşmüş ve böylece her bin ölümden 45 tanesi önlenmiştir. Buna rağmen, Sağlık Bakanlığı kayıtlarına göre; 1998 yılında Pnömoni, 0 ve 1-4 yaş gruplarında ölüm nedenleri arasında ilk sırada (sırasıyla %48,8 ve %42,1) yer almaya devam etmektedir.

2.1.6 Diğer Bulaşıcı Hastalıklar

Türkiye'de, ilk AIDS vakası 1985 yılında tespit edilmiş olup, 2000 yılı sonu itibari ile toplam 364 vaka ve 777 HIV pozitif kişi saptanmıştır.

Hepatit B ülkede görülen en yaygın hastalıklardan ve ülkenin en önemli halk sağlığı sorunlarından biridir. Her yıl 5000 vakaya Hepatit B teşhisi konulmaktadır; gerçek rakamın yılda 50.000 vaka olabileceği tahmin edilmektedir. 1996 yılında kurulmuş olan Hepatit Danışma Kurulu hepatit B'nin rutin çocukluk çağı aşılarına katılmasını önermektedir. Kurul aynı zamanda sağlık personelinin ve diğer yüksek risk gruplarının aşılmasını da önermektedir.

Ulusal neonatal tetanoz programının ana hedefi hastalığın 2000 yılına kadar elimine edilmesi idi (1000 canlı doğumda 1'den az). Fakat halen yeni vakalar görülmektedir.

2.2 Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar

Koroner kalp hastalıkları, hipertansyon, obezite (kardiyovasküler hastalıklara risk oluşturması sebebiyle) diyabet ve kanser bu grupta en önem taşıyan ve sık görülen hastalıklardır.

2.3 Diğer Konular

2.3.1 Beslenme

Türkiye'de, yetersiz ve dengesiz beslenme sorunları varlığını sürdürmektedir. Beş yaşındaki çocukların yaklaşık altıda biri kronik olarak yetersiz beslenmektedir. Nitekim, kronik beslenme yetersizliğinin bir göstergesi olan, beş yaş altı çocuklar içindeki yaşlarına göre daha kısa boylu (bodur) olanların oranı %16, düşük kilolu olanların oranı ise %8'dir. Bebek ve çocuk ölümlerinin çoğu beslenme yetersizlikleri ile ilişkili hastalıklardan meydana gelmektedir. Yetersiz beslenme nedeniyle, protein, enerji, vitamin ve mineral eksikliğinin yol açtığı önlenebilir hastalıklar ile büyüme ve gelişme bozuklukları küçümsenemeyecek miktarlardadır. Ulusal ve bölgesel çalışmalar raşitizm görülme sıklığının %7.9-20 arasında olduğunu göstermektedir. 0-5 yaş grubu çocukların ortalama %50'si, okul çağı çocuklarının %30'u, gebe ve emzikli kadınların %50'si anemiktir. Bebeklerde düşük doğum ağırlığı (<2500 gram) ile doğum oranı %10'dur. 1988 yılında, ulusal düzeyde yapılan bir çalışmada, guatr prevalansı tüm nüfusta %30.5 olarak bulunmuştur.

2.3.2 Üreme Sağlığı

Türkiye'de erken yaş gebelikleri, sık aralıklarla gebelik ve doğum, çok çocukluluk ve istenmeyen gebelik gibi, iyi bir aile planlaması programı ile önlenebilecek sorunlar varlığını sürdürmektedir. Doğumların %19'u istenmeyen, %11'i ise zamanı açısından planlanmamış doğumlardır. Buna karşılık, 1998 TNSA'ya göre; evli kadınların (15-49 yaş grubu) %63.9'u gebeliği önleyici bir yöntem kullanmaktadır. Doğum kontrolüne başvuran bu kadınların; %37.7'si etkili yöntem kullanmakta, %25.5'i ise etkisiz olan geleneksel yöntemleri kullanmaktadır.

Düşükler incelendiğinde evlenmiş kadınların %27'sinin en az bir isteyerek düşüğü vardır. 100 gebeliğin, 15'i isteyerek düşük olmak üzere, toplam 23'ü düşükle sonuçlanmıştır. 1998 TNSA verilerine göre 15-19 yaş grubunda anne olanların oranı % 7.9 dur. TNSA 1998 verilerine göre, doğumların %80.2'si sağlık kuruluşlarında, %19.1'i evde, %0.7'si ise diğer yerlerde olmaktadır.

2.3.3 Tütün, Alkol ve Madde Bağımlılığı

DSÖ verilerine göre; dünyada sigara içme alışkanlığı ortalama %7.1'lik artış göstermekte olup, Türkiye'de bu artış %10 oranıyla daha yüksektir. 15 yaş üstü nüfusta sigara içme oranı %43.6'dır. Sağlık Bakanlığı tarafından 1995 yılında yapılan bir araştırmaya göre ise, gençlerin %20.1'i sigara kullanmaktadır.

Türkiye'de alkol tüketimi de giderek artmaktadır. Erişkin nüfusta alkol kullanımının yaygınlığına dair sağlıklı veriler bulunmamakla beraber alkol üretim ve tüketimi son 20 yılda büyük artış göstermiştir. Sağlık Bakanlığı tarafından son dönemde yapılan bir araştırmaya göre; genç nüfusta alkol kullanım yaygınlığı %42.6, düzenli alkol kullanımı ise %20.5 olarak saptanmıştır.

Türkiye de uzun yıllar bir sorun olma niteliği taşımayan uyuşturucu kullanımı, özellikle son 10 yılda büyük bir artış göstermiştir. Sağlık Bakanlığı tarafından 1991 yılında lise öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada hayat boyu herhangi bir uyuşturucu kullanım oranı %2.9 olarak saptanmıştır.

2.4 Kazalar ve Afetler

2.4.1 Kazalar

Türkiye'de, son beş yılda, ortalama olarak her gün 900'ün üzerinde trafik kazası meydana gelmiş, 20'nin üzerinde kişi hayatını kaybetmiş ve 300'ün üzerinde kişi ise yaralanmıştır. 1998 yılı verilerine göre; Türkiye'de 8.359.000 araç bulunmaktadır ve aynı yıl 65.245 ölüm ya da yaralanmalı trafik kazası olmuştur.

2.4.2 Afetler

Türkiye, jeolojik, topoğrafik yapısı ve iklim özellikleri nedeniyle, afet türlerinin hemen tamamından, az ya da çok, etkilenmektedir. Doğal olaylara bağlı olarak gelişen afetler sonucunda oluşan ölümlerin, %65'i depreme, % 15'i heyelana, %12'si su basmasına, %7'si kaya düşmesi ve %1'i de çığ düşmesine bağlıdır.

Türkiye'de afetlere neden olan en önemli olay depremdir. Türkiye'nin, topraklarının %91'i , nüfusunun %95'i , barajlarının %92'si, sanayisinin %92'si (%74'ü birinci derece) deprem kuşağında bulunmaktadır. 1925'ten günümüze dek her yıl gayri safi milli hasılası (GSMH)'nin %2'sinden fazlası depremin acil hasarlarını karşılamaya harcanmıştır.